

**INTERVIU ACORDAT REVISTEI
NATIONAL GEOGRAPHIC ROMANIA**

Mai 2008, Bucuresti

România este, conform statisticilor, una dintre cele mai religioase țări din Europa. Unii români se arată însă, în contrast cu doctrina creștină, și mari amatori de paranormal. Această tendință pare de asemenea surprinzătoare în contextul accentului care se pune pe educația științifică în școala românească. Fondatorul Comitetului pentru Investigarea Științifică a Paranormalului, profesorul american Paul Kurtz, a venit la București în mai 2008 pentru deschiderea filialei românești a Centrului pentru Conștiință Critică. Această organizație educațională non-guvernamentală promovează atât scepticismul față de paranormal cât și umanismul secular, o doctrină care se fundamentează pe progresele înregistrate de știință și pe laicitate. Alături de Paul Kurtz, National Geographic România a intervievat alte două figuri din cadrul acestui centru pentru a examina critic această filozofie și cum se poate ea raporta la realitățile românești: Norm Allen, directorul transnațional, și Stephen Law, filozof britanic.

Unul dintre obiectivele declarate ale Centrului este explorarea sceptică a fenomenelor legate de “paranormal”, precum fantomele sau extraterestrii. În România, ca și în alte țări, în ciuda unui sistem educațional riguros științific, paranormalul atrage un public destul de larg. Cum interpretați acest aspect?

Paul Kurtz: Suntem într-adevăr principalii critici ai paranormalului. Cu toată publicitatea de care se bucură Triunghiul Bermudelor, de exemplu, este demonstrat că numărul de vase scufundate acolo nu este mai mare decât în orice alt loc de pe planetă... Noi considerăm că gândirea critică este esențială.

Cum promovează Centrul acest concept al gândirii critice?

Paul Kurtz: Centrul pentru Conștiință Critică este transnațional. Am deschis recent un nou centru la București. Sediul nostru central este în Statele Unite, dar suntem prezenți pe fiecare continent, cu excepția Antarcticii... Ne ocupăm în principal de relația dintre știință și publicul larg și încercăm să explicăm și să interpretăm progresele uluitoare ale științei. Asistăm în prezent la dezvoltarea unei civilizații planetare.

Știința este universală, este un limbaj universal, merge dincolo de multiculturalism, pentru că poate fi aplicată oriunde. Publicul larg nu înțelege metodele ei, iar acesta este principalul lucru pe care îl explicăm, care sunt bazele cunoașterii științifice: se formulează ipoteze și teorii, se dezvoltă aceste teorii utilizând matematica, iar apoi se testează experimental aceste teorii. Știința este deschisă schimbării, este perfectibilă, avansează permanent. Apoi, un alt aspect important îl reprezintă implicațiile pe care știința le are pentru omenire, mai ales în ceea ce privește etica.

Majoritatea sistemelor noastre etice sunt vechi de o mie, două mii de ani. În secolul al douăzeci și unulea trebuie însă să dezvoltăm principii noi. Este o civilizație planetară, avem nevoie de o etică planetară. Primul nostru principiu este că trebuie să protejăm mediul nostru înconjurător. Asistăm doar la încălzirea globală... Dar la fel de important este faptul că suntem cu toții membrii aceleiași familii.

Nu există rase separate, acest lucru a fost demonstrat de genetică și biologie: avem cu toții același marcator ADN, specia umană originând din Africa. Am ajuns într-un moment în care trebuie să vindecăm boli precum SIDA și să eradicăm foametea și sărăcia. Avem nevoie de o nouă etică, aptă să unească toți oamenii, dincolo de etnie și religie, și nu de aceste diviziuni și rivalități existente. Acesta este scopul Centrului: promovarea științei, a rațiunii, și a eticii.

Cum este primit mesajul dumneavoastră? Cum diferă reacțiile publicului larg în diferite contexte geografice și culturale?

Paul Kurtz: Tocmai am venit din China, unde am deschis un centru în octombrie 2007. Nu au existat nici un fel de bariere de comunicare între noi și chinezi. În România, am vorbit cu studenții la Universitate – minți strălucite, spirite critice.

Norm Allen: M-am alăturat grupului pentru a populariza această viziune în Africa. Am găsit un foarte viu interes acolo pentru promovarea științei și a laicității. Însă trebuie să avem în vedere că există în Africa alte probleme urgente, care sunt în prim plan: folosirea minelor antipersonă, pedepsele corporale în școli, mutilarea genitală feminină. Dar societățile au devenit mai deschise și pentru dialogul în jurul științei și al laicității.

Dacă în restul lumii, membrii forumurilor de discuții sunt de vârstă medie sau înaintată, în Africa, majoritatea membrilor sunt tineri. Uneori, contextul politic ajută: în Kenya, liderii politici sprijină laicitatea. În Nigeria, în februarie 2008, s-a sărbătorit pentru prima oară ziua lui Darwin, primul eveniment de acest gen din Africa. Când am fost în Ghana, în 1991, am participat la o dezbatere la televiziunea națională într-o emisiune în care apăreau de obicei doar figuri religioase. Programul a durat o vreme, timp în care am putut disemina perspective laice, dar erau foarte mulți oameni care s-au opus umanismului secular, iar emisiunea a fost anulată din grila de programe.

Paul Kurtz: În Statele Unite, majoritatea covârșitoare a membrilor Academiei Naționale de Științe este de acord cu noi.

Norm Allen: În plus, între 10% și 14% dintre americani sunt atei, iar numărul lor este în continuă creștere.

Deci identificați publicul dumneavoastră ca atei și agnosticii?

Norm Allen: Publicul nostru este în majoritate constituit din atei și agnostici, dar sunt și alte grupuri care găsesc puncte în comun cu umanismul secular.

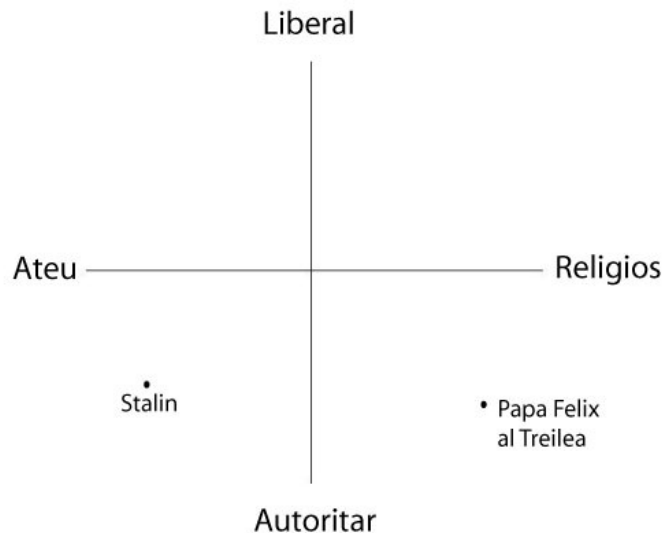
Mulți oameni vorbesc însă despre o nevoie de spiritualitate, de un sens al vieții. Cum răspunde umanismul secular acestor nevoi umane?

Norm Allen: Toată această noțiune de nevoi spirituale este problematică pentru noi. Ca umaniști seculari, nu avem o alternativă la credința în viața de apoi, de exemplu. Oferim totuși o filozofie ce recomandă oamenilor să facă tot ce le stă în puteri să ajungă la împlinirea interioară. Dar unii oameni au nevoie de mai mult, iar experiența religioasă le satisface și nevoia de comunitate, de muzică...

Stephen Law: În filozofia laică, punem aceleași întrebări ca și în filozofia religioasă. Suntem interesați de aceleași lucruri, de chestiuni de moralitate, dar nu vrem să impunem o vedere unică. Noi nu atacăm religia.

Ceea ce atacăm este autoritarismul, controlul asupra ceea ce oamenii cred sau spun. Opoziția principală nu trebuie să fie între religios și ateu, ci între liberal și autoritar. Dar aș vrea mai întâi să explic ce înțeleg prin liberal, pentru că termenul adesea induce oamenii în eroare. Ceea ce mă interesează este libertatea de gândire și exprimare, și nu libertatea de acțiune și comportament. În țara din care vin, Marea Britanie, nu ai voie să conduci pe autostradă cu peste 110 mile pe oră, dar poți oricând să îți exprimi părerea că oamenii ar trebui să poată să conducă mai repede. Mă concentrez pe această libertate de expresie, libertate care, trebuie menționat, a fost câștigată cu greu în Occident.

Voi desena o diagramă pentru a ilustra patru tipuri de perspective.

Mulți papi catolici sunt în categoria religioși și autoritari. Iosif Stalin este un exemplu perfect de ateism și autoritarism. Mulți oameni religioși sunt liberali: cred în Dumnezeu, dar cred de asemenea în libertatea de expresie a fiecăruia. Eu de exemplu sunt liberal, dar ateu. Consider că în loc să ne concentrăm pe opoziția religios- autoritar, ar trebui să construim punți între oamenii liberali, fie ei religioși sau nu.

In contextul dezbaterii despre laicitate, în România, un subiect controversat la ora actuală este prezența icoanelor în sălile de clasă. Ce părere aveți despre acest subiect?

Paul Kurtz: Trebuie să separăm statul de religie. În Statele Unite, avem Primul Amendament, care invocă libertatea de conștiință. Similar, în Franța, legile din 1905 au separat statul de Biserică.

Dar pe dolarul American, stă scris totuși, « In God we trust » ...

Paul Kurtz: Există întotdeauna contradicții. Aceste cuvinte au fost adăugate pe bancnote în anii 1950, în timpul Războiului Rece...

Ce părere aveți despre predarea religiei în școlile publice?

Stephen Law: Nu sunt împotriva religiei în școli. Sunt însă îngrijorat de stilul educației religioase care există în multe contexte. Un stil care manipulează adesea. Eu sunt filozof ca formare și am scris o carte despre aceste aspecte : *Războiul pentru mințile copiilor*. În acea carte, pledez pentru o abordare liberală în educația morală și religioasă. Pun în contrast termenul „liberal” cu cel de „autoritar”. „Liberal” poate fi înțeles ca a fi foarte îngăduitor în ceea ce privește disciplina, a lăsa copiii să facă ce vor, de vreme ce „autoritar” ar însemna să fii strict.

Nu privesc lucrurile însă din acest unghi, căci consider că educația copiilor trebuie să aibă și reguli, și disciplină. Sunt împotriva oricărui tip de educație unde suprimăm posibilitatea de a chestiona. Mi s-a spus că în școlile românești nu se mai predă evoluționismul și că sunt planuri de a se reduce studiul filozofiei.

Am fost informat de rezultatele unui studiu care arată cum dintre tinerii români cu vârste între 10 și 18 ani, numai 14% cred în evoluționism! Acest lucru este șocant! Din nou, repet, nu sunt împotriva religiei în școli, dar sunt împotriva impunerii unui singur punct de vedere, împotriva autoritarismului în educația religioasă. Văd paralele între acest autoritarism de tip religios și cel politic: înainte de 1989, elevii trebuiau să cânte imnuri politice, portrete politice erau agățate în clase.

Trebuie, din contră, să sprijinim copiii să gândească, să se întrebe, să intre în contact cu mai multe filozofii. Există foarte multe studii care arată că a lăsa copiii să gândească critic de la o vârstă fragedă aduce foarte multe beneficii. De exemplu, există o carte a cuplului Oliner – *Personalitatea altruistă*. Cei doi au analizat profilele oamenilor care au salvat evrei în timpul Holocaustului.

Se aude adesea dinspre cercurile religioase că acești salvatori au fost oameni religioși. Religia a jucat un rol, dar acesta a fost limitat. Cartea arată că factorul esențial a fost că acești oameni au fost crescuți într-o mediu neautoritar.

Un alt exemplu sunt studiile făcute în Marea Britanie și Australia în numeroase școli. Copiii au fost grupați în cadrul unor programe pilot să discute diverse chestiuni în grupuri mici în clase, un fel de dialog socratic. După un an, testele au arătat ca acești copii erau mai inteligenți cu 6,5%! De asemenea, au fost mai maturi emoțional, rezultatele școlare au crescut și ele.